

Leons Paegle

I E L A

LAIKMETA PRELUDE 4 AINĀS

PIRMĀ AINA

Iela. Nams ar atvērtu logu. No turienes balsis un muzika. Tuvumā dārzs ar kafejnīcu «Aero». Arī no turienes muzika. Vakars. Uguns. Iela nemierīga. Kaut kur steidzas, kaut kas uztrauc.

Darbojas:

Kurts fon Radens.
Dudkins.
Dzidra Straume.
Laima Liepa.
Ritens Straume.
Devītais.
Kungs.
Strēlnieks.
Strēlnieki.
Meičas.
Dezertieri.
Policisti.
Ielas gājēji.

PIRMAIS SKATS

Strēlnieki. Meičas.

Pulciņš strēlnieku, viegli iereibuši.

Mirdzot šautenēm zeltsaules staros,
Dziesmu skaņas vilņojas šurp.
Dunot pilsētas vecajās ielās
Ienāk latviešu strēlnieku pulks,
Strēlnieku pulks.

Pie vaļējā loga meičas.

Redz — aiz aizkariem augstu pie loga
Meiču actiņas aicinot mirdz.
Domā strēlnieki: meičas ir daiļas,
Vai kāds brīnums, ka iedegas sirds,
Iedegas sirds.

Meičas pie loga.

Uznākat, paliekat
Šonakt pie mums, jā, pie mums.
Sirdis mums kaislībā kaist
Tik pēc jums, tik pēc jums.
Sarkanu asiņu pilnas
Krūtis mums vilnas,
Glāstot caur rokām tās varēsiet laist,
Daiļas un jaunas mēs — skat!
Uznākat, uznākat!

Pirmais.

Dzīve īsa, meitu daudz!
Mīlē tas, kas mīlēt var!
Iesim ar!

Otrais.

Pavēlēts

Šonakt visiem vietās būt.

Pirmais.

Nieki vien!

Kam ir bailes, tas lai skrien!

Meičas.

Uznāciet, uznāciet!

Pirmais.

Diezgan esam klausījuši.
Vai mēs stutes tam, kas brūk?

Strēlnieki.

Prātā nenāk! Iesim augšā!

Pirmais.

Steidzieties, ko katris māc!
Lūk, kur divi stutes nāk!

Nozūd nama durvīs.

OTRAIS SKATS

Kurts fon Radens. Dudkins. Vēlāk Strēlnieks.

Radens.

Latvieši, man šķiet?

Dudkins.

Jā gan.

Radens.

Vaļā iet

Savaldītais zemniektrakums:

Asins nolaista par maz.

Visur pirmie, gumdīt māk,

Arī citi domāt sāk,

Rūgst kā raugs.

Dudkins.

Rauga trauks,

Ceru, neies malām pāri.

Radens.

Putas jānoņem pie laika.

*Iet garām Strēlnieks. Kreisā roka kabatā, ar labo atdod
godu.*

Radens.

Kur tev roka, suņa dēls?

Strēlnieks izņem roku no kabatas un iet tālāk.

Radens.

Zaldāt, hei, panāc šurp!

*Strēlnieks atgriežas un tuvojas, vēl reizi pielikdams roku
pie cepures. Radens uzliek kāju uz sola.*

Piesis vaļā. Sasien to.

*Strēlnieks brītiņu skatās Radenam acīs, tad iebāž rokas
kabatās, apgriežas un aiziet.*

Radens.

Stāvi! Tevi apcietinu!

Strēlnieks turpina iet. Radens izrauļ revolveri.

Dudkins.

Esi mierā! Dāmas nāk!

Radens.

Maz šī tauta pātagota,

Sāk jau ņirtties.

*Paiet garām divas jaunas sievietes. Abi oficiēri pagriežas
un noskatās tām pakaļ.*

Dudkins.

Šokolade!

Radens.

Ананасы в шампанском!

Dudkins.

Vajadzētu mēģināt,

Varbūt iznāk.

Radens.

Droši.

Nav jau pirmā reize.

Abi.

Diendienā, naktnaktī

Ejam pa bulvari

Cimdoti, svaidīti,

Gaidīti no:

Zeltmatēm, melnacēm, baidīgām, smaidīgām,

Vēlīgām, dzēlīgām, koķeti spēlīgām,

Krūtīgām, kaislām;

Lūpās tām melīgais:

Nē!

Noskūpstām to —

Kļāvīgu, ļāvīgu,

Atrodam:

Jā!

Dudkins.

Skaties, skaties!

Radens.

Tavu jauku pavasari:

Slokas pašas rokā skrien!

TREŠAIS SKATS

Tie paši. Dzidra Straume un Laima Liepa.

Radens.

Kāda pazīstama seja!

Jaunkundz, atvainojiet, tiešām

Jūs tā esat!

Dzidra.
Kas, mans kungs?

Radens.
Zina...

Dzidra.
Maz jūs savu Zinu zināt.

Radens.
Bet jūs Zinai līdzināties:
Mati — kviešu druva saulē,
Acis — divas dzidras straumes.

Laima smejas.
Vai, kāds jocīgs! Ha, ha, ha!
Dzidras Straumes!

Radens.
Jaunkundze, vai mani smejat?

Laima.
Protat zīlēt?

Radens.
Nē, bet mīlēt!

Laima.
Neprazdami uzzilējāt
Viņas vārdu.

Dzidra.
Manu vārdu?

Radens.
Viņas vārdu?

Laima.
Dzidra Straume!

Dzidra.
Laima!

Radens.
Dzidra Straume! Brīnišķīgi!

Dudkins.
Nu, bet jūsu saldaiss vārdiņš?

Laima.
Laima Liepa.

R a d e n s.

Priecājamies, daiļās dāmas!
Atļaujiet, mans vārds fon Radens.

Palokās, pielikdams roku pie cepures.

D u d k i n s.

Pēters Aļeksejičs Dudkins.

Pieliek roku pie cepures.

R a d e n s.

Daba pavasari jūt!

A b i.

Atļaujiet kā dabai būt!

D u d k i n s.

Savu laimi turu ciet.

R a d e n s.

Atļaujiet jums blakus iet!

D z i d r a.

Laidiet mani! Iesim, draugs!

L a i m a.

Dzidriņ, vakars ir tik jauks!

D u d k i n s.

Laimai neliekos es bīstams.

R a d e n s.

Jaunkundze, vai es tik nīstams?

D z i d r a.

Jaunkundzei man būt nav gods.

R a d e n s.

Dieva sods,

Tad jau laikam vīrs jūs gaida?

L a i m a.

Vīrs tai stāv pie Nāves salas,
Nerakstīdams Dzidru baida.

D z i d r a.

Kaunies, Laima!
Ja tu nenāc, eju viena.

Grib iet.

Radens atjaušas.

Kundze, tikai vienu vārdu!

Sestā pulka Rītens Straume

Jūsu vīrs?

Dzidra.

Jūs to pazīstat?

Radens.

Kā ne!

Vēl nesen mēs kopā bijām,

Jautru nakti pavadījām,

Uzdzērām uz Ritas laimi.

Dzidra.

Uzdzērāt? Uz Ritas laimi?

Radens.

Jā, vai tur kāds brīnums?

Tāda karavīra dzīve.

Dzidra.

Stāstiet! Visu!

Radens.

Gatavs pakalpot jums, kundze;

Tik ne šē, ne šē, uz ielas.

Dudkins.

Iesim kafejnīcā.

«Aero» tepat uz stūra.

Laima.

Iesim, Dzidra?

Dzidra.

Kafejnīcā! Man ar jums?

Abi.

Kundze!

Dzidra.

Labi. Iesim.

Abi.

Lūdzam.

Saņem sievietes zem elkoņa un aiziet uz «Aero».

CETURTAIS SKATS

Ļaudis, dezertieri, Strēlnieks, policisti, strēlnieki.
Atskan daži šāvieni. Troksnis. Ļaudis skrien garām. Starp
viņiem redzami kareivji.

Balsis.

Hei, kas tur? Ko skrienat?

Citas balsis.

Dārzu ielenc policisti!

Ielu ar!

Ķer!

Bezpasniekus, dezertierus!

Balsis.

Heidā, kas ir tādi, prom!

Dezertieris.

Lai tos bumba gaisā sper!

Otrs dezertieris.

Lai tie karo paši!

Dezertieris.

Še tev mauzers.

Ja pie rīkles ķeras knauzers,

Viršū sper!

Zini, nežēlos ir tevis.

Abi prom.

Kungs.

Karot negrib, dezertieri!

Visus likt pie sienas,

Tādus...

Strēlnieks uznāk.

Kādus?

Ak tu bebru āda!

Īstās dezertieru sugas,

Aizmugures zvejotājs!

Mēs lai tranšejbedrēs mirkstam,

Šos redz vienā zeltā dzirkstam.

Pagaidiet, zem jums jau palikts

Fugass.

Policijas oficiēris kopā ar policistiem uznāk.

Jūsu dokumentus, kungī!

Kungs rāda uz Strēlnieku.

Dezertiers un aģitators,
Nemiet viņu; līdzī iešu,
Liecīnāšu.

Policijas oficiēris.

Rokas augšā!

Strēlnieks.

Nenāk prātā, aizmugures
Dižotāji!

Policijas oficiēris.

Turi mutī!

Grib sist Strēlniekam. Tas satver viņa roku. Policisti sa-
skrien ap Strēlnieku un atbrūņo to.

Strēlnieks.

Biedri strēlnieki! Hei biedri!

Strēlnieki pie vaļējā loga.

Kas še sauc? Kas ir?

Strēlnieks.

Biedri, biedri, atsvabīniet!

Strēlnieki.

Iet tā liet'! Tūlīn!

Pēc acumirkļa izskrien pa durvīm šautenēm rokā. Durvīs
dažas meičas.

Laidiet vaļā!

Policijas oficiēris.

Neklausieties! Prom ar viņu!

Strēlnieki.

Laidiet vaļā!

Policijas oficiēris.

Klusu! Likšu apcietināt
Visus!

Strēlnieks.
Ko? Mums draudēt!
Biedri, ķēdē!

Strēlnieki izmet ķēdi, šauteņu atslēgas nožvadz,
meičas iekliedzas un nozūd,
Laidiet vaļā! Viens, div'!

Policisti.
Laižam, laižam!
Palaiž strēlnieku.

Strēlnieks uz policijas oficieri.
Atdod revolveri!
Oficieris atdod.
Tagad projām! Marš!
Policisti vilcinādamies aiziet.

Biedri, pateicos! Es redzu,
Jums ir drosme.
Tādi mums ir vajadzīgi.
Slavens darbs jūs šonakt gaida.
Nāksiet līdzī?

Meičas durvīs.
Palieciet, še mīla gaida!

Strēlnieks.
Kas ir glēvs, lai gultā lien
Un aiz sievas drebot raujas,
Kas ir vīrs, tam prieks aizvien
Iet, par brīvību kur kaujas.

Strēlnieki.
Visi līdzī tev, heidā!

Visi aiziet dziedādami.
Tēraudota dziesma mums,
Trach tarach, trach tarach!
Zeme dreb un debesjums,
Trach tarach, bums!
Sīkie stobri —
Tenoru,

Šautenes
Altu sprakst,
Lielgabali basu brakst,
Bums, bums, bums!

PIEKTAIS SKATS

Ritens Straume. Devītais.

Straume.

Devītais, klausies, kā brakst!
Tā ir iela, kas mostas,
Tie ir kuģi, kam netiek vairs ostās,
Okeana un vētras mastos;
Netiek vairs krastos.

Devītais.

Vajag un būs.

Straume.

Kārtībā viss?

Devītais.

Kārtībā.

Spēlēsim tā, ka pasaule sauks
Bravo un bis!
Ieroči izdoti, patronu pietiks,
Aero ir pat un bruņotie auto,
Nākošie nāk!
Bijušie
Dejo un rauto.

Straume.

Armija vēro,
Zvēro kā uguns,
Gaida, lai runāt sāk
Strādnieku čuguns.

Devītais.

Būs.

Straume.

Sākums?

Devītais.

Divpadsmitos!

Straume.

Satikšanās?

Devītais.

«Aero».

Bet kur tu?

Daudz ir darba vēl līdz vieniem.

Straume.

Man ir sieva.

Mana Dzidra

Dzīvo gaidās.

Devītais.

Ja tu cīņai zvērējs esi,

Nav ne sievas tev, ne mātes,

Nav ne mīlas,

Nav nekā, kas

Kavē

Pirmam būt, kur kauja sākas.

Brīvam jābūt, nedalītam,

Nesavtīgi atdevīgam,

Kopu gribai padevīgam.

Straume.

Zinu! Klusi, nepadari

Smagus brīžus, kuriem jābūt

Aerotiem.

Skūpstīšu to atvadoties,

Savas asinis tai došu,

Atkal dzīvē atstarošu

Es caur viņu, ja man būtu

Jākrīt šonakt.

Devītais.

Ej, un nāc, kad laiks.

Straume.

Nākšu.

Izšķiras un aiziet katrs uz savu pusi.

Pa ielu steidzas ļaudis, policisti, kareivji. Nemiera sajūta pieaug. Dzirdama kafejnīcas muzika. Kaut kur atskan šāviens.

OTRĀ AINA

Kafejnīca «Aero». Dibenā skatuves paaugstinājums ar dekoracijām. Galdiņi un krēsli. Izeja abās pusēs. Vēls vakars.

Darbojas:

Kurts fon Radens.
Dudkins.
Dzidra Straume.
Laima Liepa.
Rītens Straume.
Devītais.
Klusais.
Džinna.
Ners.
Dejotāji.
Oficieri.
Viesi.
Muzikanti.

PIRMAIS SKATS

Oficieri. Džinna. Muzikanti. Dejotāji. Klusais. Viesi. Sievietes.

Muzikanti uz estrades spēlē kādu jautru motīvu. Pie galdiņiem labajā pusē, blakus izejai, sēž oficieri un dzer. Kreisajā pusē, arī pie galdiņiem, Klusais ar biedriem. Viesi pa darbības laiku nāk un iet. Paliiek tikai dažas sievietes oficiēru tuvumā. Kad muzikanti beidz, oficieri aplaudē.

Oficieri.

Džinna! Džinna! Džinn!

Džinna smiedamās uzskrien.

*Tie, kas Džinnas vārdu min,
Zelta ziedus Džinnai šķin!*

Oficieri.

*Dziedi, plauks no tavas dziesmas
Zelta ziedi!*

Jauns oficiēris.

Džinna, liesma,
Man lai pieder tava dziesma!

Nem!

Sviež Džinnai gredzenu.

Džinna saķer gredzenu un uzmauc pirkstā.

Draugi, tveriet tveramo,
Brauciet baudu bangās,
Kamēr netrūkst dzeramo,
Draugi, tveriet tveramo,
Grimstiet plašās dangās!

Dzer,

Baudas mirkļus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Oficiēri un daži viesi.

Dzer,

Baudas mirkļus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Džinna.

Sadegs ātri dienas šīs,
Dzīsīs zelta mirgas!
Draugi, mūsu laiks ir īss,
Sadegs ātri dienas šīs,
Draudēs darba virgas.

Dzer,

Baudas mirkļus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Oficiēri un viesi.

Dzer,

Baudas mirkļus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Džinna.

Baudiet tad, kas baudīt māk,
Dzeriet, mīliet, skaujiet,

Iekāms jūsu vietā nāk,
Baudiet tad, kas baudīt māk,
Savu dziesmu graujiet!

Dzer,

Baudas mirklus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Oficieri un viesi.

Dzer,

Baudas mirklus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Oficieri.

Džinna, Džinna, nāc pie mums!

Džinna.

Kam ir galdā liesmains rums,
Tas lai tver!

Nolec no estrades.

Jaunais oficiers satver viņu.

Džinna, dzer!

Džinna saskandina ar virsnieku. Citi virsnieki saskatās ar sievietēm pie blakus galdiņa un saskandina ar tām. Uz estrades parādās dejotāja. Deja sākumā attēlo kaislību, izdzīvi, tad nemieru, uztraukumu, bailes, šausmas un bojā eju. Dejotāja sabrūk uz grīdās. Iejoņo divi dejotāji. Viņu dejas sākumā attēlo šaubas, tad pieaug straujuma, tēlo uzbrukumu, stichisku spēku, kas salauž šķēršļus un izplūst uzvaras priekā pār zemē gulošo. Aplausi.

Oficieri.

Nāciet lejā, Kolombina,
Iebaudiet no mūsu vīna.
Sniedziet roku, dejosim!

Dejotāja māj noraidoši un kopā ar dejotājiem projām.

Oficieri.

O madonna, bella donna,
Tavu nevainīgu seju!
Muzikanti, raujiet deju!

Muzikanti sāk spēlēt. Oficieri dejo ar Džinnu un pārējām sievietēm.

Klusa is.

Leciet, leciēt, nepārlēksiet
Savam liktenīgam brīdim,
Kad nāks citi lēkt jums pāri.

OTRAIS SKATS

Tie paši. Fon Radens. Dudkins. Dzidra Straume. Laima Liepa. Vēlāk Ners.

Oficieri, kas nedejo, uz Radenu un Dudkinu, kuri
līdz ar dāmām ienāk no kreisās puses.

Tur jau nāk pats kapitans,
Pirmais pilots no «Aero»,
Līdz ar jaunkundzēm un Pjero!
Esiet sveikti!

Radens, roku pie cepures.

Sveiki, kungi!

Oficieri.

Šurpu, šurpu!

Radens.

Vēlāk, kungi.

Ieņem svabada galdiņu arī labajā pusē, tuvāk skatuvei.
Sulainim, kurš piesteidzas.

Vīnu, kūkas, Eduardo!

Dzidra grib viņu aizturēt.

Tādēļ šurpu nenācām!

Radens.

Kundze, tagad jums, man šķiet,
Viss vienalga.

Dzidra.

Kā, vienalga?

Radens.

Vai patiesi nenopratāt:

Jūsu vīrs ir jūs...

Ak kundze!

Dzidra, *kā sitienu dabūjusi, sabrūk sevī.*

Vai ar to jūs gribat teikt,

Ka mans vīrs ir mani — ā!

Pametis!?

Radens.

Kundze, kundze, žēl man jūs!

Dzidra.

Un jūs gribat, lai es ticu?

Radens.

Kundze, esmu oficiers! —

Prasiet Pjero.

Dudkins.

Visi zin:

Daiļā čigāniete Rita

Straumi vai ap pirkstu tin.

Dzidra.

Nē! Ak nē!

Radens.

Atvainojiet, manas dāmas,

Bet mēs ilgāk neuzdriksam

Apgrūtināt jūs ar meliem!

Iesim, Pjero!

Grib iet.

Laimā.

Dzidra!

Dzidra.

Viss ir beigts! Ak Rīten, Rīten!

Atmetas krēslā un cīnās ar raudām.

Laimā glāsta Dzidrai matus.

Nabadzīte!

Džinna pienāk.

Kas tai gauži padarījis?

Radens pieliecas Dzidrai.

Aizmirstiet un atsakieties,
Kā viņš atteicies no jums.

Džinna.

Atstāj mani katru dienu
Kāds, ko mīlu es;
Kādēļ raudāt gan par vienu,
Jauna diena man arvienu
Jaunu vietā nes.

Sievietes.

Jauna diena mums arvienu
Jaunu vietā nes,
Jā, jaunu nes!

Radens grib atņemt Dzidrai rokas no sejas.
Kundze! Dzidra!

Dzidra.

Laidiet mani!

Atgrūž viņu. Sulainis atnes viņu un kūkas. Uz skatuves
parādās Ners.

Ners.

Vai jums patīk redzēt Neru?

Oficieri.

Jā! Jā, jā!

Ners.

Paraugieties spogulī.

Smiekli. Klusais un biedri aplaudē.

Radens ieļej viņu un nes Neram.

Dzer un grozi savus vārdus.

Ners.

Prozit!

Es arvienu gatavs grozīt:

Neraugieties spogulī,

Ja jums netīk redzēt neru.

Dzer. Smiekli un svilpieni.

R a d e n s.
Neram allaž nera runa.

N e r s.
Jums, kungs, nav.

R a d e n s.
Velns lai rauj!

N e r s.
Mani? Kā lai? Visas vietas
Peklē ir jau rezervētas:
Nodevīgiem komandantiem,
Izšķērdīgiem intendantiem,
Spekulantiem, štaba frantiem,
Iepiešotiem, elegantiem,
Kas pa aizmuguri cīnās
Kara sievu matu pinās.

Aplausi un svilpieni.

O f i c i e r i.
Ak tu spoks,
Vai tev nebij labāks joks!

K l u s i e v i e s i.
Bravo, bis!
Turpini, vai tas ir viss?

N e r s.
Būs ar laiku turpinājums.

B a l s i s.
Kad?

N e r s.
Tad, kad dziedās sarkans gailis
Manas arijas pēc notīm:
Ķīķeri ķer.
Vainīgos per!

Projām, aplausu un trokšņa pavadīts.

D u d k i n s, visu laiku sarunājies ar Laimu.
Mēs varam tikties,
Mēs varam šķirties,

Domāju par tevi vien,
Tavas pīnas mani sien.

Apliek roku Laimai.

L a i m a.

Dzīves stundas ātri skrien,
Kas ne šodien pušķus sien,
Tam būs vainags vējā.

Saskandina ar Dudkinu.

D z i d r a pēkšņi sāk smieties.

Ha, ha, ha, ha!
Vīnā prieks un vīnā sāpes!
Dodiet vīnu, man ir slāpes!

R a d e n s sniedz vīnu.

Kundze, skaists ir acumirkļis,
To lai tveram!

D z i d r a.

Kungs, mēs tagad bēres dzeram.

Dzer!

O f i c i e r i.

Dzer,

Baudas mirkļus tver.
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi, dzer, ak dzer!

R a d e n s.

Dzidra!

Lūpas jums sarkanas —
Koraļu kausi,
Pilni ar saldāko Malagas vīnu,
Visa jūs ziedoša, dziedoša, briesmīga
Liesma, ko dzert ir tik brīnišķi
Kopā ar mūku zaļgano
Benediktīnu.
Kautribā tīdamās,
Kaislībā vīdamās,
Atausāt, atrisāt viņam,
Bet viņš?!...
Lai!

Netumstiet, neskumstiet,
Valdniece žēlīgā, brīnišķā, vēlīgā,
Atļaujiet pažam būt man.

Ģrib aplikt tai roku.

Dzidra atstumj to.

Man bij karals — gaišs kā saule,
Nav vairs, atlicis tik pažs.
Bet vai var simt pažu atsvērt
Vienu karali, kas mīlams?

Radens.

Arī pažs var karals kļūt.

Dzidra.

Viņa vietā solāt sevi?

Radens.

Kādēļ ne, viss dzīvē mainās.

Dzidra.

Jā, viss mainās, jūk un drūp!
Lai tad ar, lai drūp, lai sadrūp!
Ko jūs stāvat, dzeriet vīnu,
Lieciet arī citiem dzert.

Radens.

Dzeriet, kungi, pārku es!

Oficieri.

Mūsu kapitans lai dzīvo!

Sagrūž galdiņus kopā ar Radena galdiņu, pieaicinot visas sievietes. Pa šo laiku ienāk Devītais ar kādu pavadoni un pieiet pie Klusā un biedriem. Tie arī savirzās ciešāk kopā.

Zāle it kā sadalās divās daļās.

TREŠAIS SKATS

Tie paši. Devītais un pavadonis.

Devītais apsveicinās ar Kluso.

Labi rūdzis mūsu vīns!

Laiks ir dzert.

Klusa is.
Glāzes pilnas?

Devītais.
Pāri iet.

Klusa is.
Frontenieši, nāvsalieši
Dzīrēs būs?

Devītais.
Jā gan.
Kausa turētājs būs šeitān
Divpadsmitos. Cik jau ir?

Klusa is.
Vēl pusstunda.

Oficiēri.
Dzer,
Baudas mirkļus tver,
Mirkļiem jāatsver
Gari gadi; dzer, ak dzer!

Dzidra.
Vai tik vien? Tā ēnas skan.
Gribu dzirdēt glāzes džinkstam
Tā, ka druskas paliek galdā,
Gribu dzirdēt dziesmas žvingstam,
Redzēt sārto vīnu plūstam
Tā kā asinis pār krūtīm,
Sirdis tā kā stiklus lūstam,
Ha, ha, ha!

Laima.
Dzidra, ko tu smejoj baidi?
Tavi smiekli skan kā vaidi.

Džinna.
Draugi, tveriet tveramo,
Kamēr netrūkst dzeramo,
Grimstiet pašās dangās.

Dzidra.
Vai jūs varat pārkliegt sevi,
Sevi pārdejoj un pārdzert?

Klusie viesi.

Tie to nevar! Izkurtuši,
Kājas stīvas, rīkles smok!
Ha, ha, ha!

Oficieri.

Nesmejieties! Jāraud būs!

Radens.

Viņi nepazīst vēl mūs!
Pildiet glāzes, graujiet dziesmu!

Oficieri *glāzēm rokās.*

Lielāko laikmetu,
Elektrodzirkstošu,
Sarkanās izpriecu raķetēs žvirkstošu,
Zeltkrāsā krāsotu,
Asinīs lāsotu,
Radām un balstām, un izbaudām
Mēs.

Valdīgu dzimtu pēcnāči valdīgi,
Pavēlēt dzimuši,
Piešoti, sejīgi,
Manierēs mācīti, skūpstīgi, dejīgi.
Hei jūs!
Kalpot kas raduši,
Tūlīgie, pūļīgie zemnieki, strādnieki,
Debesu mūrnieki,
Ceļu!

Dzer.

Devītais.

Draugi, ceļu pašķiriet,
Kungī taisās braukt uz elli.

Visi smejas.

Radens.

Parauj /krups!

Smējēji kā glāze drups!

Satriec glāzi.

Dzidra.

Vai tik vien? Vai tas ir viss?

Sievietes.

Bis, bis, bis!

Radens.

Muzikanti! Deju!

Muzikanti sāk spēlēt. Daži oficiēri tūlīn iet dejot.

Radens.

Viss es degu trakā alkā
Tā kā vīnu vienā malkā
Izdzert jūs!

Satver Dzidru.

Iesim dejot!

Dzidra atraisās.

Ko tie šurpu raugās smejoj!
Man šē šauri, atbrīvojiet
Telpas.

Radens.

Jūsu griba man ir likums.

Iet uz kluso viesu pusī.

Laima.

Dzidra, Dzidra, ko tu dari?

Dzidra.

Gribu atdarīt, kas darīts
Visām mums no viņiem visiēm,
Lai tos satriec pašu zemums.

Radens.

Hei jūs, virzieties pie malas!

Devītais.

Virzām mēs, bet nevirzāties.

Radens.

Cietiet klusu! Tur ir durvis!

Klusie viesi.

Oho!

Daži uzlec kājās.

Devītais nosēdina tos.
Esiet mierā, jūs jau redzat,
Ka ar viņa muti runā
Svētais Benedikts.

Dzidra.
Tas man tīk, tas ir kā Rītens!
Uz Radenu.
Bruņinieki, uz priekšu droši!

Laima.
Dzidra!

Radens uz Devīto.
Ko jūs teicāt? Atkārtojiet!

Devītais pagriež viņam muguru un nosēžas.
Joks tu mums!

Radens.
Sulaiņi! Hei sulaiņi!
Saskrien sulaiņi.

Radens rāda uz Devīto un biedriem.
Metiet laukā! Samaksāju!

Oficieri.
Metiet laukā, metiet laukā!
Uz ielas troksnis.

Devītais uzlec.
Klusu, kliegzēji, vai dzirdat?!

Oficieri.
Ko?

Klusie viesi.
Iela mostas!
Steigšus ienāk Rītens Straume.

CETURTAIS SKATS

Tie paši. Rītens Straume, Vēlāk apakšoficieris un karēivji.

Straume.
Devītais, vai dzirdi, sākas!
Pārsteigts apstājas.
Kas šie notiek?

Dzidra, *kā spoku redzējama.*
Tas ir viņš!.. Tas viņš!

Straume.
Mana sieva!
Tad, lūk, tādas viņas gaitas!

Dzidra.
Rīten, Rīten!

Laima *izbailēs.*
Kas nu būs?!

Straume.
Vai tā ilgi jau ar viņiem?

Devītais.
Visu laiku kopā dzer.

Dzidra.
Nē! Ak nē!

Straume.
Jūs man sveša!
• *Uz oficiēriem.*
Kurš ir viņas pavadējs?

Radens.
Esmu kapitans un muižnieks.
Atdod godu man un — laukā!

Straume.
Nelieti, sev prasi godu,
Mana goda neprasījis!
Nesu sodu!

Radens.
Ko tu iedrošinieš! Šurpu
Pātagu!
Paķer no Dudkina suņu pātagu un grib sist Straumem.

Straume *izrauj pātagu, salauž un nosviež.*
Nost ar vecās varas zīmi!
Nost ar vecās varas kalpiem!
Nost...

Radens *izrauj revolveri un paceļ pret Straumi.*
Tu — kalps!

D z i d r a sit Radenam pliķi.

Melis!

R a d e n s atkāpjas un iekliezdas.

Ā!

Uz ielas liels troksnis. No labās puses ieskrien apakšoficiēris, aiz viņa apbruņojušies kareivji.

A p a k š o f i c i e r i s uz Radenu.

Sacelšanās, augstdzimtība!

Jūsu pulks jau ir uz ielas,

Gaida pavēles.

R a d e n s, uz Straumi un biedriem rādīdams.

Pavēlu tos apcietināt!

S t r a u m e.

Stāviet! Šausim!

Laukā biedri! Cīņa sākas,

Nemiet uzvaru vai nāvi!

Revolveriem rokās atkāpjas durvīs pa kreisi.

D z i d r a.

Rīten!

Skrien uz durvīm.

S t r a u m e.

Jūs man sveša!

Projām.

R a d e n s satver to.

Nu tu mana! Jāizpērk

Būs tev tagad dotais pliķis.

Uz kareivjiem.

Ņemiet viņu, vediet līdz!

Iesim, Pjero!

Iet. Kareivji ved līdz Dzidru.

D z i d r a izmisumā.

Rīten, Rīten!

L a i m a.

Ko jūs darāt, ko jūs darāt!?

Dzidra! Šausmas!...

Metas pakaļ!

TREŠĀ AINA

Pagraba dzīvoklis. Zemi, velvēti griesti. Nabadzīgas mēbeles. Nakts. Lukturī deg sveces.

Darbojas:

Devītais.
Rītens Straume.
Klusais.
Izlūks.
Dudkins — parlamentieris.
Priekšstāvji.
Kareivji.

PIRMAIS SKATS

Devītais. Rītens Straume. Klusais. Kareivju un revolucionaru priekšstāvji.

Devītais.

Biedri!

Esam ieslēgti šais ielās,
Pretnieks cieši savelk loku.
Apspriet vajaga, kas darāms.

Priekšstāvji.

Loks ir laužams, pretnieks arams
Mūsu ložberiem kā zeme!

Devītais.

Labi teikts! Bet ņemiet vērā:
Saziņas mums nav ar fronti,
Ātras palīdzības nebūs.

Balsis.

Kur ir aero un pilots?

Devītais.

Gūstā. Nošauts.

Balsis.

Varoni mēs pieminēsim!

Jaunie.

Atmaksāsim! Prasām cīņu!

Devītais.

Nevienāda būs šī cīņa,
Maz mums spēka.
Varam mēs tik aizstāvēties,
Arī tad uz visu jābūt
Gataviem.

Priekšstāvji.

Zinām.

Kauties protam. Nomirt arī!
Četri gadi mācījāties
Tīrelpurvā, Nāves salā,
Klajā laukā, zemes alā,
Mirt pa vienam, mirt pa rotai.

Straume.

Biedri! Mani asins brāļi!
Mums ir jāiet uzbrukumā
Šonakt, šinī pašā stundā!
Šķelsim pušu pretinieku,
Kaut ar kritam!

Jaunie.

Uzbrukumā! Uzbrukumā!

Devītais.

Biedri, esiet apdomīgi!
Še mums stipras pozīcijas,
Varbūt spējam noturēties,
Kamēr palīgs nāks no frontes.
Uzbrukums ir — droša nāve.

Vecie.

Palikt vietā. Stāvēt stipri!

Straume *izmisumā*.

Ļaujiet iet!

Mana sieva tur — pie viņiem!
Viņa mokās klieudz, es dzirdu!
Radens saplēš viņas miesu,

Sarauj dvēseli pa šķiedrām,
Izsūc mīlas pilno sirdi!
Vampirs!
Pats es atdevu to viņam!
Šausmas, šausmas!

Balsis.

Nelaimīgais!

Devītais.

Želums cilvēciņgs, bet cīņā
Ražens kareivs drīkst vismazāk
Žēlot sevi.
Biedri Straume, neaizmirsti:
Ja tu cīņai zvērējs esi,
Nav tev sievas, nav tev mīlas,
Nav nekā, kas
Kavē
Stipram būt, kad kauja sākas.

Straume.

Pāri iet tas mani, spēkiem!
Liec man mirt, liec pašam izraut
Sirdi liesmota no krūtīm
Un ar viņu aizdedzināt
Zemi, es to spēšu,
Kad tā degs, es gaviļēšu;
Tikai neprasi, lai mierīgs
Gaidu šē, kad zvērs tur saplēš
Manu sievu!

Jaunie.

Diezgan! Iesim uzbrukumā!
Ved mūs, Straume!

Vecie.

Pagaidiet! Jums runā sirds,
Mums prāts!

Jaunie.

Prāts ko der, kad varoņdarbs
Var tik līdzēt?

Vecie.

Der ir te, jūs karstās galvas!
Ievērojiet disciplinu!

Jaunie.

Komandieri, jā nudien!
Palieciet un gaidiet vien,
Kamēr Radens saņem gūstā!
Ved mūs, Straume!

Devītais.

Biedri, posts jums, ja jūs šķeļat
Vienību!
Straume, tu šo plaisu plēsi!
Pats tu kareivis un zini,
Kas tev darāms.

Straume cīnās ar sevi.

Zinu. Paša rokām
Divos gabalos plēst sevi,
Atmest to, kas vaid par mokām...
Iznāk uz priekšu.

Draugi, esiet atkal viens,
Lai mums nepārmet neviens,
Ka mēs izšķirošā brīdī
Bijām siki, savrupīgi.
Palieciet un stāviet stingri,
Nenosodiet savu biedri.

Noiet sāpus.

Priekšstāvji.

Labi sacīts! Krietni darīts!

Devītais.

Tā, lūk, kareivim bij runāt!
Bet nu pārliksim ar prātu,
Kas še darāms.
Liekas man, ka jāmēgina
Tomēr vienam iet caur fronti
Meklēt biedrus.

Klusais.

Varams — darāms.

Devītais.

Pirmais Klusā vārds, bet prātīgs.
Kā jums liekas, jāiet?

Priekšstāvji.

Jāiet!

Devītais.

Kam?

Straume.

Man!

Aizbēgt nevaru no sevis
Kā vien nāvē.
Jūs ar savu dzīvi varat
Jaunam laikam ceļu šķirt,
Es tam varu tikai mirt.

Devītais.

Nē, tev jāpaliek ir še,
Kaujas vadītājs tu esi.
Iešu es.

Klusais.

Pagaid'!

Vadītājs tu idejiski,
Še bez tevis nevar iztikt.
Iešu es, kaut kluss, bet viltīgs,
Un, ja krītu, bēda maza.

Devītais.

Lemiet, biedri!

Straume.

Ļaujiet iet!

Priekšstāvji.

Lai iet Klusais!

Klusais.

Pateicos par uzticību.

Devītais.

Visi strēlnieki ar mums.
Ja tev izdodas tos atvest,
Signalizē trīsreiz trīs
Sarkanu pret rītiem.

Klusa is.

Būs.

Sveiki, biedri, veiciet cīņu,
Ja man jākrīt pirmam.

Priekšstāvji.

Eji droši. Labu ceļu!

Straume piesteidzas Klusajam.

Steidzies, Klusais, biedrus glābjot,
Varbūt glābsi arī Dzidru!
Ja es tad jau būšu kritis,
Teic, ka es to vienu milējs,
Viņas dzidrais vārds man bijis
Talismans visgrūtās stundās;
Teic, ka noziedzies pret viņu
Esmu vairāk, kā var piedot,
Bet ar viņas tēlu sirdī
Gāju sevi mērķiem ziedot...

Klusa is.

Teikšu to, še mana roka!
Nu es eju!

Devītais.

Kas ies viņu izvadīt
Mūsu priekšposteņiem cauri?

Kareivis.

Ja ir vajadzīgs, vēl tālāk!

Abi projām.

Devītais.

Tagad savās vietās, biedri!
Taupiet patronas un galvas.

Izvēlētjie.

Patronu vēl mums ir diezgan,
Galvas stingri turas plecos!
Ejam, ejam, ejam, ejam!

Taktī aiziet.

OTRAIS SKATS

Devītais. Straume. Vēlāk izlūks.

Straume.

Smadzenes man galvā sagruzd,
Domas sabirst tā kā pelni,
Paliek pāri neveidība.

Devītais.

Paliek griba.

Tā ir viss, tā kungs un lēmējs.
Gribi, brīvs no sevis būsi,
Augsi iekšā kolektīvā,
Simtreiz sirds tev atjaunosies.
Sevī neklausies, bet visā,
Tad tu dzirdēsi, kā draud
Vakardiena velvēs smagās,
Kautā darba tauta raud
Asinainās zemes vagās,
Tad tu apzināsies mērķus,
Lielākus par savām sāpēm.

Straume.

Apzinos šos lielos mērķus:
Nopostīt un samest kaudzē
Varu austrumos un rietos,
Jaunos dzietos, jaunā audzē
Jauna Latvija lai rodas,
Sevis brīve, visu brīve,
Visu valodu un rašu
Vienota un jauna dzīve.
Bet, kā kalnu milžus aizsedz
Mākonis, tā lielos mērķus
Aizsedz sāpes cilvēcīgas.

Nogriežas.

Devītais.

Zinu gan, bet — nepiedodu.
Ārā troksnis un šāvienu dunoņa.
Cīņa mostas aicinoša,
Varbūt viņa izglābs tevi.

Cīņā atkal saredz mērķus,
Sirds top tērauds.

Ienāk izlūks.

Izlūks.

Signāls rītos.

Straume ātri.

Kādas krāsas un cik reižu?

Izlūks.

Zaļas. Divreiz.

Vakarpuse nemierīga:

Bieži šauj.

Straume.

Labi.

Izlūks aiziet.

Zaļš ir cerēt, bet ne mums.

Divreiz zaļš ir — jānogaida.

Jānogaida? Mums vai viņiem?

Devītais.

Tikai novērš uzmanību,

Pārsteigumu gatavo,

Es to jūtu.

Izlūks ienāk.

Izlūks.

Pretinieka parlamentiers.

Devītais.

Ko? Pie mums?

Izlūks.

Jā gan.

Devītais.

Lūk, kur pirmais pārsteigums.

Lai viņš ienāk.

Izlūks iziet. Kareivji ievē Dudkinu aizsietām acīm.

TREŠAIS SKATS

Devītais. Straume. Dudkins. Kareivji. Vēlāk priekšstāvji.

Devītais.

Noņem saitī.

Kareivis noņem saitī.

Kas jūs esat?

Dudkins.

Esmu oficiers un muižnieks.

Devītais.

Nekrīt svarā. Ko jūs gribat?

Dudkins.

Nav man uzdots

Sarunas vest ar jums diviem.

Saaiciniet dumpiniekus.

Devītais.

Nav šē tādu.

Dudkins.

Viss vienalga.

Kas jūs esat, paši zināt.

Devītais.

To mēs zinām.

Zinām ar, kas esat jūs.

Visas sarunas šē liekas,

Vilks ar kurtu nesatiekas.

Dudkins.

Tātad atsakāties sasaukt?

Devītais.

Maldāties jūs, cerēdami

Kādu veikt ar viltus mēli.

Dzirdējuši jūsu vārdus,

Zinām labāk jūsu darbus.

Uz kareivi.

Priekšstāvjus šurp ataicināt,

Der tiem kungus tuvāk zināt.

Kareivis aiziet.

Straume pienāk tuvāk Dudkinam.
O, cik pazīstama seja!
Vai tu zini, Devītais,
Kam ir tādas?

Devītais.

Nu?

Straume.

Tiem, kas bulvaros un ielās
Uzglūn meitenēm un sievietēm,
Ievē dzertuvēs un piesmej.

Dudkins.

Kungs!

Straume.

Jā! Jā!

Bet, kad jācīnās pret vīriem,
Ierocis tiem izmēģināts
Muižu laukos simtiem gadu —
Suņu pletne!

Dudkins.

Sūtņus apvainot nav pieņemts!
Tas jums maksās!

Straume.

Kas jums pieņemts un kas nav?
Sievās izvarot ir pieņemts?

Nav atbildes.

Runājiet, ko izdarījis
Radens ir ar manu sievu?

Dudkins.

Savā laikā.

Straume.

Ko jūs teicāt?
Ko jūs ar to gribat sacīt?

Dudkins neatbild. Straume uzbudināts sažņaudz revol-
vera spalvu un grib ko teikt. Šinī brīdī sanāk priekšstāvji.

Devītais.

Biedri, pretinieka sūtnis
Tieši runāt grib ar jums.

Balsis.

Sūtnis! Vai tu re! Oho!

Dudkins.

Gribu runāt tik ar jums.
Lai šie divi — iziet.

Devītais.

Biedri, ja jūs lemjat — ejam.

Priekšstāvji.

Nē, jums jāpaliek! Lai runā!

Dudkins.

Keizariskā virsvadība
Uzaicina dumpiniekus
Nolikt ieročus un izbeigt
Veltu asins izliešanu.

Balsis.

Oho! Gudri izdomāts!
Cik maksā?

Dudkins.

Visi dzīvi būs un brīvi,
Ja vien izdos kūdītājus.

Balsis.

Ko viņš teica? Kūdītājus?

Dudkins.

Jāizdod jums virsnieks Straume,
Devītais un vēl kāds Klusais.

Priekšstāvji.

Klusu ciest! Ne vārda vairāk!

Devītais.

Biedri, apdomājiet labi!
Tūkstoš dzīvību ir vairāk
Nekā trīs.

Priekšstāvji.

Mierā, mierā! Nesašķelsim
Savu vienību, kas tērauds,

Nevils viltus, negraus čuguns,
Neizkausēs cīņas uguns,
Rūdīs vien — šķelt pretinieku.

Dudkins.

Neprātīgie, tad jūs mirsiet!

Priekšstāvji.

Mūs ar nāvi nesabaidīs!
Mirt mēs esam mācījušies,
Izdot biedrus — nē!

Devītais.

Lieli mēs viens otrā augam,
Veicēji, ne uzveicami!
Nebūs nāves, ja ar krītam,
Paliks mīņa;
Viņa brīves cīnītājiem
Cauri laikmetiem un tautām
Piešķīrusi nemirstību.

Balsis.

Strēlnieki nāks atsvabināt!

Dudkins.

Nenāks, tie ir atbrūņoti!
Atliek nāve!

Priekšstāvji.

Atliek cīņa!

Dudkins,

Kā jūs gribat.
Esmu teicis, kas bij sakāms.

Devītais.

Biedri, pateicamies!
Ejiet tagad savās vietās,
Esiet gatavi uz visu.

Priekšstāvji aiziet.

Devītais uz Dūdkinu.

Vai jums vēl ir mums ko teikt?

Dudkins.

Jums vairs ne, bet viņam vienam.

Rāda uz Straumi.

Ziņojums no Dzidras kundzes.

Straume.

Viltu jūsu mute špāc!

Dudkins.

Nevēlaties, nevajaga.

Straume.

Runājiet!

Dudkins.

Jums vienam.

Straume.

Atstājiet mūs brīdī vienus.

Devītais.

Labi. Mēs aiz durvīm būsim.

Kopā ar kareivjiem aiziet.

CETURTAIS SKATS

Rīpens Straume. Dudkins. Vēlāk Devītais un kareivji.

Straume.

Klausos.

Dudkins.

Virsnieks jūs un pārāks esat
Daudz par tiem; nu, kas jums kopīgs?
Žēl man jūs.

Straume.

Meli! Ko jūs gribat?

Dudkins.

Jūsu liktens mūsu rokās:
Pats jūs nāvei neizbēgsiet,
Jūsu sieva — Radenam.

Straume.

Pietiek, jeb es negalvoju,
Ka jūs šinī açumirkļī
Nerauj nāve!

D u d k i n s.

Jums un jūsu sievai
Tas jo ļaunāk.

S t r a u m e.

Prasu vēlreiz: ko jūs gribat?

D u d k i n s.

Nu, tad dzirdiet:

Kurts fon Radens liek jums priekšā
Nodot viņam dumpiniekus
Līdz ar sarakstiem un plāniem,
Pašam pārņākt mūsu pusē.

S t r a u m e.

Nodevējs, tu iedrošies
Man to teikt! Tavs gals būs briesmīgs!

D u d k i n s.

Pagaidiet! Par to viņš sola
Neaizskartu atdot Dzidru.

S t r a u m e.

Atdot Dzidru!

Izdzimums, jūs liekat priekšā
Man par manu paša sievu
Pārdot draugus, mērķus, godu,
Visu, kas ir svēts un dārgs
Man un tūkstoš cīnītājiem!
Nāve jums!

D u d k i n s.

Nē, jums, ja jūs
Nepieņemsiet priekšlikumu.
Radens šinī pašā naktī
Jūsu sievu ņems ar varu
Un, līdz mielēm izbaudījis,
Atdos kailu — zaldātiem.

S t r a u m e, *kā sitienu dabūjis.*

Atdos kailu — zaldātiem!?
Manu sievu!? Nevar būt!
Sakiet, ka tas nevar būt!

Dudkins.

Būs!

Straume.

Tad tiešām!

Radens, jā, to var tik Radens!

Sātans pats to nevarētu!

Es, bet es? Es, nodevējs?

Briesmonis, pret kuru Judass

Liktos nevainīgs kā bērns!..

Šausmas!.. nē!..

Nē, nē! Ak Dzidra!

Tas, kas tev būs jāizcieš,

Pārspēs nāvi, pārspēs visu,

Ko vien izcietis ir cilvēks,

Varbūt arī nodevības

Melnās šausmas? .. nē! nē, nē!

To es nespēju!

Dudkins ar tīksmi.

To līdz mielēm izbaudījis,

Atdos kailu zaldātiem;

Rītā kraukļi knābs tās krūtis.

Straume streipuļo uz durvīm.

Nē, to nē! Tas ārprāts!

Biedri! Biedri!

Ienāk Devītais un kareivji.

Straume.

Devītais, es esmu cilvēks,

Tikai cilvēks!

Tas iet pāri maniem spēkiem!

Devītais.

Teic, kas ir?

Straume.

Nodot, pārdot

Man pret savu sievu jūs!

Devītais.

Ā! Tad tā! Lūk, kāds tas kundziņš!

Straume.

Dzidru... kailu...

Atdot zaldātiem un nāvei!

Biedri! Biedri!

Devītais.

Ko? Vai tiešām! Bruņinieki!

Muižnieki un oficieri!

Kultura un humanisms!

Nebūs, nē, es saku, nebūs!

Uz kareivjiem.

Vediet projām,

Lieciet pagrabā aiz dzelzīm!

Viss, kas tur tiks viņai darīts,

Šeitān viņam atdarīsies.

Dudkins.

Parlamentiers neaizskarams!

Devītais.

Aizskarams ir nodevējs!

Prom ar viņu!

Kareivji satver Dudkinu.

Dudkins.

Kungi, kungi, es tik kalps,

Ko man Radens liek, to daru!

Devītais.

Tikai kalps? Tad vēl jo labāk:

Uzticamam kalpam prieks

Ciest par kungu.

Dudkins.

Žēlastību!

Devītais.

Paziņosim tavam kungam,

Lai viņš nāk un tevi izpērk.

Raksta kaut ko uz papīra un sniedz Straumem.

Paraksties tu arī līdzī.

Straume.

Nāvi piesaucu es rakstot!

Parakstās.

Devītais ieliek konvertā, uzraksta adresi un nodod
kareivim.

Nosūtiet ar mūsu sargiem

Pretinieku vadonim.

Tagad projām!

Apsargājiet to, kā nākas.

Dudkins.

Visu ko, bet tik ne nāvi!

Viņu aizved.

Straume.

Nāves bail! Es nāvi lūgtu,

Kaulu pirkstus skūpstīdams,

Lai tā atņem manas mokas.

Tā to nevar!

It nekas man nevar līdzēt!

Devītais.

Pats sev esi līdzētājs!

Šaubas projām met,

Sacelies pats sevim pret,

Apzinies, ka viss ir varams,

Cīņā veicams, darbā darāms.

Vai tu dzirdi, cīņas kveldē

Nespēku un izsamisu

Deldē!

Izlūks ātri ienāk.

Signalugunis pret rītiem!

Straume, Devītais reizē.

Kādas?

Izlūks.

Sarkanas! Trīsreiz pa trīs!

Rietos uzbrūk pretinieki.

Devītais.

Rieti paceļas pret mums,

Rīti nāk mūs atsvabināt.

Mūsu laiku šalcam dzirdu,

Iesim pretim!

Satver Straumes roku, Visi projām.

CETURTĀ AINA

Greznis dzīvoklis. Mīkstas mēbeles. Galds ar augļiem un dzērieniem. Portjeras aizsedz ieeju blakus telpās. Spoža elektriska gaisma.

Darbojas:

Kurts fon Radens.
Dzidra Straume.
Rītenis Straume.
Devītais.
Klusais.
Ziņnesis.
Oficiēri.
Dejotājas.
Strēlnieku komandieris.
Kāreivji, strēlnieki, revolucionāri.

PIRMAIS SKATS

Kurts fon Radens. Virsnieki. Dejotājas. Vēlāk ziņnesis.

Radens uz oficiēriem, kuri līdz ar dejotājām sēž ap galdu un dzer.

Lieliska nakts!

*Dumpīgos vergus saliecu lokā,
Velti no sprosta tie izeju meklē,
Turu tos dzelžainā bruņnieka rokā,
Dedzinu lēnām pašmoku peklē.*

Oficiēri.

*Lai dzīvo sveiks! Lai dzīvo sveiks!
Lai dzīvo Kurts fon Radens sveiks!*

Dzer.

Jauns oficiēris.

*Deru es, ka neizdos
Viņi Devīto un Straumi!*

Citi.

*Liekam pretim duci vīna,
Izdos!*

R a d e n s.

Ja tie Straumi neizdotu,
Straume izdos tos pret sievu.

O f i c i e r i.

Gudri izdomāts, patiesi!

R a d e n s.

Būs ir sieva mums, ir Straume!

J a u n a i s o f i c i e r i s.

Deru es, ka neizdos!

R a d e n s.

Jūs šo tautu vērtējat
Pārāk augstu.

J a u n a i s o f i c i e r i s.

Jūs — par zemu.

R a d e n s.

Kungs, es lūdzu!

O f i c i e r i s t a r p ā.

Izdos, izdos. Nestrīdieties!
Prozit!

Dzer.

R a d e n s.

Un, ja ne, tad uzbrukumā
Dzīsim visus tos pie velna,
Daļo Dzidru sadalīsim
Savā starpā.

B a l s i s.

Kur tā ir? Vest viņu šurpu!

R a d e n s.

Pagaidiet, lai pārnāk Dudkins.

J a u n a i s o f i c i e r i s.

Kungi, man jūs jābrīdina!
Oficieru vārda cienīgs
Nav šis darbs.
Ja tas kareivjiem nāks zināms,
Baidos...

Oficieri.

Ko? Mūs mācīt!

Radens.

Prasu, lai jūs atvainotos.

Jaunais oficiers.

Tādā gadījumā — eju.

Pieceļas un aiziet.

Radens.

Tā! Nu, pagaid'!

Sit plaukstas. Ienāk ziņnesis.

Radens.

Sekot tam un novērot,
Arestēt, ja liekas šaubīgs.

Ziņnesis.

Zinu, jūsu augstdzimtība!

Projām.

Balsis.

Nekrietni! Kam nu lai uztic!

Radens.

Mūsu deļotāju mākslai.
Viņas prātis iejūsmot
Mūs priekš tā, kam šonakt jānāk.

Satver deļotājas pie rokām un ievē vidū.

Atklājiet savas apslēptās kaires,
Atmetiet vaires,
Vairīsies tā, kam jānāk pēc jums.

Naktsstundu vēlo

Gaidu, lai kvēlo

Miesa man baudā, ko skaustu pat senči,
Pagrabā vīrus kas meta par ķīlu,
Kamēr ņem sievu pirmās nakts mīlu.

Palaiž deļotājas.

Deļotājas.

Mūsu deļā domas gaist,
Domas gaist un kaisles kaist!
Hop!

Sāk deļot.

Ziņnesis ienāk.
Jūsu augstdzimtība,
Te būs vēstule priekš jums.

R a d e n s.

Dod!

Atplēš vēstuli un lasa. Uztraukts.

Ko? Kas tas? Kur tu to ņēmi?

Ziņnesis.

Dumpinieki atsūtīja
To līdz mūsu priekšpostenim.

R a d e n s.

Nedzirdēta bezkaunība!
Kungi, kungi!

Oficieri saskrien ap viņu, deja rimst.

Jā, kas ir?

R a d e n s.

Dzirdiet un tad spriediet paši.

Lasa:

«Nodevējs bij jūsu sūtnis,
Tādēļ paturam to ķilā.
Viņš tiks nošauts, tiklīdz skarsiet
Dzidru Straumi.

Devītais.

Rītens Straume.»

Oficieri.

Tas ir apsmieklis mums visiem!

R a d e n s.

Barbariem nav noteikumu,
Tie ir tikai kungu kārtai.
Sarunas vairs nevar līdzēt.
Uzbrukumā, mani kungi!
Vadoņi ja krit jums rokā —
Pakārt. Tagad ejiet.

Oficieri aiziet. Uz dejotājām.

Palieciet tur, manās telpās,
Ja būs vajadzīgs, es saukšu.

Dejotājas aiziet aiz portjerām; uz ziņnesi.

Manu gūstekni vest šurpu!

Ziņnesis prom.

Ja ar jāziedo man Pjero,

Viss vienalga, Dzidru gūšu!

*Staigā pa istabu. Tad ielej vīnu un dzer. Ziņnesis ieogrūž:
istabā Dzidru Straumi un pats projām.*

OTRAIS SKATS

Kurts fon Radens. Dzidra Straume.

Radens saņem Dzidru aiz rokas.

Nebaidies, nāc tuvāk, dūjiņ.

Dzidra atgrūž viņu.

Neaizskariet!

Radens.

Vai tu re! Aizvien vēl duras!

Noliec, rozīt, savus ērkšķus,

Labāk būs ir man, ir pašai.

Ļaujies.

Mēģina to satvert.

Dzidra izvairās.

Kungs, es saukšu palīdzības!

Radens.

Sauc vien, sauc,

Rītens tavs jau nesadzirdēs.

Dzidra.

Ko jūs gribat! Ko jūs mokāt!

Lieciet mani nogaltnāt,

Manas ciešanas lai beidzas!

Radens.

Nē, kāpēc? Es gribu iegūt

Tavu daļo miesu dzīvu.

Dzidra šausmās.

Zvērs!

R a d e n s.

Zvērs, jā gan, bet valdīgs zvērs,
Tīgercilts, kam pati daba
Cauri gariem gadu simtiem
Atļāvusi saplosīt
Sev par baudu darba vēršus,
Gazeles un stirnu mātes.
Zvērs, kas mūžam nepiedod,
Ja pret viņu ceļas vērši,
Stirnu mātes nepadodas.

D z i d r a.

Zvērs, tu diezgan esi plēsis!
Zeme asinīs un vaidos!
Gals ir tuvu, vai tu dzirdi,
Zvēru ciltij gals ir tuvu!
Jaunai cilvēkciltij jānāk!
To tu vedīsi, mans Rīten!

R a d e n s.

Nenotiks!
Rītenš tavs ir manās rokās,
Mirs viņš, saules neredzējis!
Bet ar tevi, daiļā stirna,
Tīgers kāres apmierinās
Še, uz vietas.

Metas uz viņu.

D z i d r a.

Glābiet!

*Aizskrien aiz galda. Radens metas viņai pakaļ. Dzidra
satver asu augļu nazi, aizskrien galda otrā pusē un pa-
ceļ to pret krūtīm.*

D z i d r a.

Neiegūsi!

R a d e n s.

Pagaidiet, ja jums ir dārgs
Jūsu Rītenš!
Ļaujiet nākt ar priekšlikumu.

Dzidra, nazi nenolaizdama.

Runājiet, bet stāviet tur,
Kur jūs esat.

Radēns.

Jūsu vīru līdz ar biedriem

Mani pulki ieslēguši

Ciešā lokā.

Atliek teikt man vienu vārdu,

Un tos noslaucīs no zemes

Vai ar sagūstīs un pakārs.

Dzidra.

Necilvēki!

Radēns.

Tomēr visu to var novērst,

Ja jūs gribat.

Dzidra.

Ja es gribu?

Radēns.

Rītenu es palaidīšu,

Lai viņš iet, kurp viņam tīkas,

Ja jūs labprātīgi sevi

Atdosieties šonakt.

Dzidra *mechaniski*.

Ja es atdodos jums šonakt?

Radēns *kaisli*.

Dzidra, jā, ja tu man ļauji

Smaržās mazgāt savu miesu,

Matos ievīt svaigas rozes,

Ja tu savām mīlas mākslām

Manas alkas palielini,

Ja tu visu darīt spēji,

Ko es vēlos.

Dzidra.

Kauns, ak, kauns!

To no verdzenes var prasīt,

Ne no manis!

R a d e n s.

Maz jūs mīlat savu vīru,
Sava vīra idealus.

D z i d r a.

Maz es mīlu! Jūs to sakāt!
Jūs!

R a d e n s.

Žēl, ka nākas atgādināt.

D z i d r a.

Maz es mīlu? Varbūt tiešām!
Sevi taupīt, viņš lai kristu!
Viņa mērķi, lielie mērķi!
Ko man darīt?

R a d e n s.

Esi mana!

D z i d r a.

Ja nu es... ja es jums sevi...
Kā lai ticu, ka jūs viņu
Atbrīvosiet?

R a d e n s.

Garantija —
Goda vārds, ko dod jums muižnieks.

D z i d r a *cīnās ar sevi.*

Rīten, piedod man, es daru
To dēļ tevis...

Nolaiž roku ar nazi, aizsedz seju.

R a d e n s *metas viņai klāt.*

Nu tu mana! Nu es veicis!

TREŠAIS SKATS

Tie paši. Dejotāja. Vēlāk kareivji.

Dejotāja parādās starp portjerām. Otra viņu grib turēt, bet nevar un paliek aiz portjerām.

Kundze, kundze, neļaujieties!

Viņš ir melis!

Metas starp Radenu un Dzidru.

R a d e n s.

Ko tu gribi, nelietīgā?

D e j o t ā j a.

Nevaru es vairāk panest
Jūsu zaimus, viņas mokas,
Esmu sieviete, ne tīgers!
Kundze, viņš jūs ņem ar viltu,
Iepriekš pavēlējis pakārt
Jūsu vīru līdz ar biedriem.

R a d e n s.

Klusu, čūska, jeb tu mirsi!

D e j o t ā j a *atgrūž to.*

Viņš pat nodod savus biedrus!
Pasniedz Dzidrai no galda vēstuli.

Lasiet.

R a d e n s *purina to aiz pleciem.*

Taisies projām! Likšu nošaut!

Grūž uz durvīm.

D z i d r a.

Šakalim ir vairāk jūtu,
Vairāk taisna goda prāta
Nekā viņam!
Mirsti, nodevēj un meli!

Metas uz Radenu ar nazi un viegli ievaino to rokā.

R a d e n s *izrauj Dzidrai nazi no rokām un nogrūž to uz grīdas.*

Tā! No muguras man uzbrukt!
Tu vēl manis nepazīni,
Nu tu redzēsi, kāds tīgers!

Atrauj durvis uz āru.

Zaldāti, hei, šurpu, šurpu!

Ieskrien vairāki sargzaldāti.

Kareivji no triecienrotas
Vēlas sievietes, es zinu!
Te ir divas, ņemiet tās.

K a r e i v j i.

Mūsu pulkvedis lai dzīvo!

Metas uz sievietēm.

D z i d r a.

Rīten! Rīten!

D e j o t ā j a.

Kundze, drosmi!

K a r e i v j i.

Nāciet līdzī, baltās dūjas!

Aizved viņas.

R a d e n s.

Ha, ha, ha!

*Smejas, tad pieiet pie galda, ielej vīnu un dzer. Ārā
pēkšņi stiprs kaujas troksnis. Radens noliek glāzi un sāk
klausīties. Ieskrien ziņnesis.*

CETURTAIS SKATS

*Kurts fon Radens. Ziņnesis. Strēlnieku komandieris.
Klusais. Strēlnieki.*

Z i ņ n e s i s.

Briesmas, jūsu augstdzimtība!
Uzbrukums mums aizmugurē!
Latvju strēlnieki nāk šurpu!

R a d e n s nosviež glāzi.

Kalps, tu melo!

Z i ņ n e s i s.

Kungs, tie klāt,
Glābiet sevi!

R a d e n s.

Velns un elle! Teic, ko dara
Triecienrota?

Z i ņ n e s i s.

Pārsteigta un izklūdusi.

Radens.

Suņu bars, kas, stirnas dalot,

Nedzird taures!

Pletnēm pērt tos vajadzētu!

Troksnis gluži klāt.

Ziņnesis.

Projām, projām!

Radens.

Gādā zirgus! Tūlīņ iešu!

Ziņnesis projām. Radens atrauj atvilktni un paņem no turienes naudu un zeltlietas, ieogrūž kabatā pilnu vīna pudeli un aizskrien aiz portjerām. No turienes izskrien Dejotāja, aizskrien līdz durvīm, atrauj tās, iekliegdamās skrien atpakaļ un nozūd aiz portjerām. Durvīs parādās strēlnieki paceltiem ieročiem, bet portjerās Radens ar revolveri rokā.

Strēlnieki.

Met nost ieroci!

Radens nobāl. Revolveris smagi nokrīt uz grīdas. Kāds strēlnieks metas un paķer to. Istabā ienāk komandieris un
Klusais.

Strēlnieki.

Biedri komandier, labs ķēriens!

Viens no lieliem!

Komandieris.

Tas jau ir ...

Klusais.

Pats Radens!

Strēlnieki.

Radens! O!

Klusais.

Aizgulējies dzīrodams!

Komandieris.

Esam veci pazīstami.

Sveiks, fon Raden!

Vai tu atminies, ka liki

Suņa dēlam sasiet piesi?
Nu tu siesi!

Strēlnieks ienāk.

Ielenktie ir atbrīvoti.
Viņu vadoņi ir še.

Klusais.

Tas būs Straumem pārsteigums!

Komandieris.

Jā gan.

Biedram Straumem vairāk piekriņ
Ar to runāt nekā man.
Vest tos šurpu.

Strēlnieks projām.

Radens nemierīgi sakustas.

Prasu, lai jūs ievērotu
Likumus un pieklājību
Saskaņā ar manu kārtu!

Komandieris.

Saskaņā ar jūsu kārtu
Mūsu likumus, fon Raden,
Ievērosim!

Ienāk Devītais, Rītens Straume un Strēlnieks.

PIEKTAIS SKATS

*Tie paši. Devītais. Rītens Straume. Vēlāk Dejojāja, Jau-
nais oficiers un Dzidra Straume. Beigās ļaudis un
kareivji.*

Devītais un Straume.

Sveiki, biedri! Slava jums!

Klātesošie.

Sveiki!

Apsveicinās.

K o m a n d i e r i s.

Biedri Straume,
Te ir gūsteknis, kas piekrīt
Jums.

S t r a u m e.

Kurts fon Radens!
Sengaidīta satikšanās!
Ļoti priecājos, patiesi!

Pieiet viņam.

Kurt fon Raden!
Vai tad jūsu augstā kārtā
Šādā stāvoklī būt atļauj?
Jums gan labāk piederētu
Gultā būt ar svešām sievietēm.

R a d e n s *ciniski.*

Kas jūs esat un ko gribat?

S t r a u m e.

Vājas smadzenes patiešām
Jūsu muižnieciskā galvā!

R a d e n s.

Var jau būt, bet man ik dienas
Daudz šo zemniecisko seju
Nākas redzēt.

D e v ī t a i s.

Ņirdzas, suns, bet pašam kājas
Dreb aiz bailēm.

S t r a u m e.

Gluži labi atceraties
Jūs šīs zemnieciskās sejas
Tad, kad mūs kā vilkus dzenat!
Kurtu suga!
Gadu simtu *primae noctis*
Bruņinieku cienīgs pēcnieks.
Nu mēs zobus pretī griežam,
Nu mēs, vilki, kurtus dzīsim.
Neizbēgsiet pat zem zemes,

Arī tur jums pretī kūpēs
Latvju izvaroto sievu,
Nomocīto vīru lāsti.

Nevaldās.

Nelieti, teic, kur ir Dzidra!

R a d e n s.

Meklējiet, ja vajadzīga.

S t r a u m e *trakās dusmās.*

Sakiet, jeb es izdomāšu
Mokas jums, kas pārspēs visas
Jūsu senču izdomātās!

Sagrābj to.

Saki!

R a d e n s *sten.*

Velns! Es nezinu! Jēl laidiet!

D e j o t ā j a *parādās starp portjerām, nokrīt ceļos.*

Viņš to savai triecienrotai
Atdeva kā laupījumu!
Mani žēlojiet, es lūdzu!

S t r a u m e *aizstreipulo.*

Triecienrotai? Manu Dzidru!

D e v ī t a i s.

Viņš ir draudus izpildījis!

Uz kareivjiem.

Sieniet viņu!

Kareivji piesteidzas Radenam.

S t r a u m e *kā ārprātā.*

Dzidra! Skrieniet meklēt Dzidru!

Grib skriet uz durvīm. Tās atveras. Ienāk Jaunais oficieris, nesdams Dzidru. Noliec to uz divana un griežas pie klātesošajiem.

S t r a u m e.

Dzidra!

Pieskrien viņai un noliecas pār to.

Jaunais oficiēris.
Bēgot saviem vajātājiem,
Viņa izlēca pa logu.
Nelaimīgā!

Skarbi.

Zemiskums un negēlība
Stāv, lūk, tur, pie visa vainīgs!
Atdodoties jūsu varā,
Prasu nāvi — Radenam.

Dzidra ar pūlēm paceļ roku un velk Straumi sev klāt.
Rīten, tu pie manis! Miļlais!
Cik man viegli top un labi.

Straume.

Piedod! Piedod!

Dzidra.

Rīten, mīla... piedod visu,
Nāve visu... izlīdzina.

Straume.

Dzidra, nerunā par nāvi!
Jauna dzīve nāk un laime!

Dzidra.

Laime nāk... tu viņu vedi
Tiem, kas nepazīst vēl laimes,
Tavi mērķi... mirdz pār mani,
Atdod tiem, kad manis nebūs,
Savas mīlas lielo... spēku...

Atkrīt atpakaļ. Uz lūpām asinis.

Straume.

Dzidra!

Dzidra.

Esi liels un nenovērsies.
Mērķus... atriebības domās...
Es caur tevi... dzīvot gribu.

Mirst. Dejojāja ceļos sāk raudāt. Visi noņem cepures.

Straume brīdi tur Dzidras līķi apkamptu, tad pieceļas un skatās uz Radenu.

Ejiet, nesiet savu kaunu!
Jūsu loma izspēlēta,
Jūsu atlikušās dzīves
Skrandas mums nav vajadzīgas.

Devītais.
Biedri Straume!

Straume.
Es tā gribu!

Atgriežas pie Dzidras līķa.

Komandieris.
Vediet prom šo atkritumu,
Lai viņš iet pa visiem vējiem.

Kareivji aizved Radenu, kurš ir pārsteigts un satriekts. Istabā sanāk ļaudis un kareivji ar karogiem.

Sanākušie.
Uzvara! Uzvara!
Tauta ir brīva!
Liesmo pār pilsētu
Karogu plīva!

Devītais.
Nolieciet karogus,
Uzņemiet viņos
Kritušās biedrenes mūžīgo miņu.

Karogi noliecas pār Dzidru un Straumi, kas nekustēdamies paliek pie Dzidras kājām. Muzika sāk spēlēt sēru maršu, bet tad pāriet uz kādu cīņas motivu un nobeidz ar spēka un uzvaras himnu.